

Na osnovu člana 35. stav 1.1 Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosova, br. 77 / 16. avgust 2010. godine), člana 20. stav 1.3 i člana 85. Zakona br. 04/L-093 o Bankama, Mikrofinansijskim Institucijama i Nebankarskim Finansijskim Institucijama (Službeni list Republike Kosovo, br. 11 / 11. maj 2012. godine), Upravni odbor Centralne banke na sastanku održanog 29. novembra 2012, donosi

PRAVILNIK O UPRAVLJANJU OPERATIVNIM RIZIKOM

Član 1 Svrha i delokrug

1. Svrha ovog Pravilnika je da definiše osnovne principe za identifikaciju, merenje, kontrolu i upravljanje operativnim rizikom banaka, njenih struktura i komponenata, kao i nadzorne zahteve od strane Centralne banke Republike Kosova (CBK).
2. Ovaj Pravilnik se odnosi na sve banke i filijale stranih banaka (u daljem tekstu: Banke), licencirane od strane CBK-a za rad u Republici Kosovo.

Član 2 Definicije

1. Svi izrazi koji se koriste u ovom Pravilniku imaju isto značenje kao i izrazi koji se koriste u Zakonu br. 04/L-093 o Bankama, Mikrofinansijskim Institucijama i Nebankarskim Finansijskim Institucijama (u daljem tekstu: *Zakon o bankama*), i/ili sledeće definicije u cilju sprovođenja ovog Pravilnika:
  - a) *Operativni rizik* se definiše kao rizik od gubitaka koji nastaju zbog neadekvatnih procedura i neuspelih internih procesa, ljudskog faktora, sistemskih ili eksternih događaja. Operativni rizik uključuje pravni rizik, ali isključuje strateški rizik kao i rizik reputacije. *Pravni rizik* uključuje, ali se ne ograničava na izloženost novčanim kaznama, presudama ili kaznenim merama, koje rezultiraju od aktivnosti nadzornika, kao i bilo koja druga vrsta sporazuma sa strankama pojedinačno. Iako rizik reputacije i strateški rizik nisu lako prepoznatljivi, očekuje se da će banke razvijati tehnike za upravljanje svim aspektima rizika.
  - b) *Materijalni događaj operativnog rizika* se definiše kao materijalni gubitak vrednosti preko ili jednak sa 20% kapitala 1. klase.

Član 3

Zahtevi

1. Banka u skladu sa ovim Pravilnikom, treba da uspostavi sistem upravljanja operativnim rizikom, adekvatan sa prirodom, stepenom i složenošću njihovog biznisa, kako bi efikasno identifikovali, procenili, pratili i kontrolisali/smanjili operativni rizik. Ovaj sistem može biti u bilo kom obliku, ali mora da sadrži sledeće osnovne elemente:

- a) Odgovornost i kontrolu od strane upravnog odbora;
- b) Odgovornost i kontrolu od strane Komiteta za operativni rizik;
- c) Ulogu i odgovornost visokog menadžmenta;
- d) Odgovarajuću organizacionu strukturu koja identifikuje autoritet i odgovornost svakoga unutar banke;
- e) Politike, procedure i metode za upravljanje operativnim rizikom; i
- f) Zahteve za rezervisanje kapitala za operativni rizik.

Član 4

Nadzor i kontrola

1. Upravni odbor i visoki menadžeri banke moraju tretirati operativni rizik kao veliki rizik a oni moraju da prihvate krajnju odgovornost za praćenje efikasnosti upravljanja operativnog rizika unutar banke.

Član 5

Odgovornosti upravnog odbora i komiteta za upravljanje operativnim rizikom

1. Upravni odbor banke je odgovoran za stvaranje, usvajanje i godišnjem pregledu politika operativnim rizikom. Upravni odbor treba da nadgleda visoki menadžment kako bi osigurao efikasno sprovođenje politika, procesa i sistema, na svim nivoima odlučivanja. Takođe, Upravni odbor treba da odobri i razmatra mogućnost tolerancije i mogućnost operativnog rizika. Upravni odbor je odgovoran za:

- a) Uspostavljanje organizacione strukture koja je odgovarajuća za upravljanje operativnim rizikom;
- b) Razvoj opštih strategija i opštih politika za upravljanje operativnim rizikom, u skladu sa strateškim ciljevima banke;
- c) Razmatranje i odobravanje funkcije višeg menadžmenta, ovlašćenja i regulisanje izveštavanja u vezi sa upravljanjem operativnog rizika, sa ciljem da se osigura jedan efikasan sistem donošenja odluka u banci i da se operativni rizici sa kojima se suočavaju operacije banke, kontrolišu u okviru postojećih kapaciteta.

- d) Redovni pregled izveštaja o operativnom riziku, podnesenih od strane višeg menadžmenta, razumevanje upravljanja operativnim rizikom u banci i efikasnost višeg menadžmenta u prevenciji važnih događaja (materijalnih) operativnog rizika; kao i praćenje i procena efikasnosti svakodnevnog upravljanja operativnim rizikom.
- e) Osigurati da više rukovodstvo preduzme neophodne mere za efikasnu identifikuju, procenu, monitor i kontroliše /smanjenje operativnog rizika.
- f) Uveriti se da je sistem upravljanja operativnim rizikom u banci, na efikasan način pregledan i proveren od strane interne revizije; i
- g) Da ima adekvatan sistem nagrađivanja-kazne koji efikasno promoviše razvoj sistema za upravljanje sistemom operativnog rizika, širom banci.

Član 6

Odgovornosti višeg menadžmenta

1. Viši menadžment u banci je odgovoran za sprovođenje strategije upravljanja operativnim rizikom, opšte politike u funkcionisanju sistema odobrenih od strane Upravnog odbora.

Viši menadžment treba da:

- a) Sačini i redovno podnosi izveštaje Upravnom odboru u vezi sa kontinuiranim upravljanjem operativnim rizikom.
- b) Izradi i redovno razmatra politike i procedure za upravljanje operativnim rizikom i detaljne procese u skladu sa strategijama i opštim politikama razvijenih od strane Odbora, nadgleda njihovo sprovođenje i podnosi izveštaje o upravljanju operativnim rizikom na redovnoj osnovi, Upravnom odboru.
- c) Dovoljno razume upravljanje operativnim rizikom u banci, posebno događaje ili programe koji predstavljaju materijalni operativni rizik (važan).
- d) Jasno definiše odgovornosti svakog odeljenja u upravljanju operativnim rizikom, kao i definisanje linija izveštavanja, učestalost i sadržaj izveštaja, da podstakne svako odeljenje za određivanje svojih odgovornosti kako bi osigurao zdrav učinak sistema za upravljanje operativnim rizikom.
- e) Pruža funkciju upravljanja operativnim rizikom sa neophodnim resursima, uključujući ali ne ograničavajući se na neophodne fondove, stvaranje potrebnih pozicija sa prihvatljivim osobljem, pružanje kurseva za obuku za osoblje upravljanja operativnim rizikom, delegiranje ovlašćenja gore pomenutom osoblju, u cilju ispunjavanja svojih dužnosti, itd, i

- f) Obezbeđuje tačne kontrole i revizije u sistemu upravljanja operativnim rizikom u cilju efikasnog reagovanja na događaje operativnog rizika, kao rezultat unutrašnjih promena u procedurama, proizvodima, poslovnim aktivnostima, sistemima informacione tehnologije, osoblju, spoljnim događajima ili drugim faktorima.

2. Banke treba da stvore odeljenje ili posebnu jedinicu, koja će biti odgovorna za stvaranje i sprovođenje sistema upravljanja operativnim rizikom. Ovo odeljenje treba da bude nezavisno od ostalih odeljenja u cilju osiguravanja konzistentnosti i efikasnosti sistema. Odgovornosti ovog odeljenja treba da sadrže:

- a) Izradu politika, posebnih procedura i procesa upravljanja operativnim rizikom i njihovo dostavljanje Višem rukovodstvu i Upravnom odboru, za razmatranje i usvajanje.
- b) Asistiranje drugim odeljenjima u identifikovanju, proceni, praćenje i kontrolu/smanjenje operativnog rizika.
- c) Razviti metode u cilju identifikacije, procene, smanjenje (uključujući i interne kontrole) i praćenje operativnog rizika, formulaciju procesa izveštavanja u celoj banci u pogledu operativnog rizika, organizacije i njegovog sprovođenja.
- d) Uspostavljanje osnovnih kriterijuma o operativnom riziku u celoj banci, davajući uputstva i koordinirano upravljanje operativnim rizikom.
- e) Organizuje obuku za svako odeljenje u vezi sa upravljanjem operativnim rizikom i pomaže im da poboljšaju kapacitet na upravljanje operativnim rizikom i u ispunjenju svojih obaveza.
- f) Redovno kontroliše i analizira prakse upravljanja operativnim rizikom u poslovnim odeljenjima i drugim odeljenjima banke.
- g) Redovno šalje izveštaje o operativnom riziku Višem rukovodstvu; i
- h) Osigurati da su sistemi za merenje upravljanja operativnim rizikom posmatrani.

3. Relevantna odeljenja u bankama treba da budu direktno odgovorna za upravljanje operativnim rizikom. Glavne odgovornosti uključuju:

- a) Imenovanje određenog osoblja koje je zaduženo za upravljanje operativnim rizikom, uključujući posmatranje politika, posebnih procedura i procesa za upravljanje operativnim rizikom.
- b) Praćenje metoda procene za upravljanje operativnim rizikom, u cilju identifikovanja i procene operativnog rizika u odeljenjima, i postojanje kontinuirane efikasne procedure praćenja, kontrole/smanjenja a zatim izveštava operativne rizike, i organizuje njihovo sprovođenje.

- c) Uzimanje u obzir zahteva upravljanja operativnog rizika i internih kontrola, a naročito kada se uspostave posebni poslovni postupci odeljenja, kako bi se osiguralo da osoblje koje upravlja operativnim rizikom, na svim nivoima, učestvuje u razmatranju i usvajanju procedura, kontrola i važnih politika, i na taj način ih uskladi sa opštim politikama banke u upravljanju operativnog rizika; i
- d) Praćenje najvažnijih pokazatelje rizika i redovno izveštavanje o stanju u upravljanju operativnim rizikom njihovog odeljenja odeljenju koje je odgovorno i ima vodeću ulogu u upravljanju operativnim rizikom u celoj banci.

4. Pravna kancelarija, kancelarija usaglašenosti, odeljenje za informacionu tehnologiju i ljudske resurse će, pored adekvatnog upravljanja svog operativnog rizika, obezbediti odgovarajuće resurse i pomoć u okviru svojih mogućnosti i nadležnosti, drugim odeljenjima, radi upravljanja operativnim rizikom.

5. Odeljenje za internu reviziju u banci nije direktno odgovorno ili ne učestvuje u upravljanju operativnim rizikom, već treba da redovno kontroliše i procenjuje kako radi sistem za upravljanje operativnim rizikom, da nadgleda sprovođenje politika za upravljanje operativnim rizikom, nezavisno ocenjuje ove politike, posebne nove procedure i procese za upravljanje operativnim rizikom banke i izveštava Upravnom odboru rezultate procene sistema za upravljanje operativnim rizikom.

6. Banka sa složenim aktivnostima i visokim stepenom poslovanja, može poveriti posredničkoj agenciji, reviziju i procenu sistema za upravljanje operativnim rizikom, na kontinuirani način.

7. Banka mora da izabere najpogodniji pristup, u cilju upravljanja operativnim rizikom, koji može uključiti: procenu operativnog rizika i internih kontrola, izveštavanje događaja koji su rezultirali sa gubitkom i prikupljanje podataka, praćenje ključnih pokazatelja rizika, procenu rizika u pogledu novih proizvoda i poslovnih praksi, ispitivanje i reviziju internih kontrola i izveštavanje operativnog rizika.

8. Banka sa složenim aktivnostima i visokim stepenom poslovanja, treba da usvoji prefinjene metode upravljanja rizikom (kao npr. kvantitativna metoda) u cilju procene operativnog rizika svakog odeljenja, da održava bazu podataka o operativnim rizicima koji su rezultirali gubicima, i da izvrši regulacije, u skladu sa karakteristikama operativnog rizika, u vezi sa svakom linijom poslovanja.

9. Banka treba da razvije efikasan proces koji će redovno pratiti i izveštavati o statusu operativnog rizika i materijalnog gubitka. Za rizike sa potencijalom za povećanje gubitka, treba da se stvori sistem ranog upozoravanja operativnog rizika sa ciljem smanjenja kontrole rizika i smanjenja raznih događaja koji mogu rezultirati gubitkom.

10. Banka treba da uspostavi i postepeno poboljšava informativni sistem za upravljanje operativnim rizikom, kako bi na efikasan način identifikovala, kontrolisala i izveštavala o operativnim rizicima. Ovaj sistem, treba najmanje da registruje i sačuva datum događaja i gubitaka od operativnih rizika. Sistem treba da se zasniva na samoproceni operativnog rizika i merama kontrole, praćenju ključnih pokazatelja rizika i stvaranju relevantnih informacija uključenih u izveštaju operativnog rizika.

Član 7 Pristup za izračunavanje kapitala za operativni rizik

1. Kapitalni zahtev za operativni rizik treba da budu iznos obračunat koristeći:

- a) Pristup osnovnog pokazatelja– POP (BIA- Basic Indicator Approach), ili
- b) Standardizovani pristup– SP (SA- Standardised Approach), ili

a) Pristup prema osnovnom pokazatelju

Prema Pristupu osnovnog pokazatelja, zahtev za operativni rizik je jednak sa 15% od relevantnog pokazatelja.

1. Relevantan pokazatelj je prosek, tokom tri godine, iznosa neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda.
2. Prosek od tri godina se obračunava na osnovu tri zadnjih dvanaest mesečnih perioda, na kraju finansijske godine. Kada revidirani podaci nisu dostupni, mogu se koristiti procene od banke.

Povodom obračunavanja iznosa neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda, banke treba da koriste sledeće elemente:

- a) prihodi od kamata
- b) rashodi od kamata
- c) prihodi od dividende
- d) prihode od provizija i komisija
- e) troškove od provizija i komisija
- f) dobitak/gubitak od neto finansijskih operacija, uključujući:
  - neto dobitak/gubitak iz finansijske imovine i obaveze, u cilju trgovanja
  - ostvareni neto dobitak/gubitak od finansijske imovine i obaveze, koje se ne mere
  - u fer vrednosti kroz bilans uspeha, ako su rezultat stavki knjige trgovanja
  - dobitak/gubitak - ostvareni neto od finansijske imovine i priznati obaveza,
  - po fer vrednosti kroz dobit ili gubitak, ako je rezultat knjige trgovanja stavki
  - promene u fer vrednosti prilikom obračuna smanjenja rizika
  - dobitak/gubitak od razlike deviznog kursa ako su rezultat stavki knjige trgovanja i ako su uključeni u gore navedenim stavovima tačke f).
- g) ostali operativni prihodi

Pri izračunavanju iznosa neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda, stavke koje se u sadržaju smatraju vanredni prihodi ili neredovne stavke, ili prihodi iz zahteva osiguranja, trebaju se isključiti.

Troškovi provizija i komisija za spoljne stranke, treba da sadrže provizije (komisije) isplaćene matičnim kompanijama ili filijali kreditne institucije ili filijali matične kompanije, koja je takođe matična kompanija kreditne institucije, dok troškovi i provizije stranih stranaka nisu uključeni u troškove provizija i komisija.

Troškovi provizija i komisija spoljnih stranaka uključuju na osnovu obračuna kapitalnih zahteva za operativni rizik (uključeni u troškovima provizija i komisija), ako uključuju plaćanje za jedan entitet, koji je predmet nadzora (u skladu sa odredbama Direktive Evropske unije 2006/48/EC Evropskog parlamenta i Evropskog saveta).

3. Ako u bilo kom periodu, iznos neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda negativan ili jednak nuli, ova cifra se ne treba uzimati u obzir prilikom obračuna trogodišnjeg proseka. Relevantan pokazatelj treba biti izračunat kao iznos pozitivnih podataka, podeljen sa brojem pozitivnih podataka.

b) Standardizovani pristup

1. Pod Standardizovanim pristupom, kapitalni zahtev za operativni rizik je trogodišnji prosek relevantnih pokazatelja meren rizika, obračunat svake godine putem poslovnih linija. Svake godine, negativni kapitalni zahtev iz jedne poslovne linije, kao rezultat negativnog relevantnih pokazatelja, u svim poslovnim linijama, može se prepisati u celini. Međutim, kada ukupan teret za kapital, u svim poslovnim linijama, u određenoj godini je negativan, onda unos u proseku za tu godinu iznosi nula (poslovne linije su definisane u Pravilniku o adekvatnosti kapitala).

2. Godišnji kapitalni zahtevi izračunavaju se kao zbir potrebnog kapitala za sve poslovne linije.

3. Kapitalni zahtev za specifičnu poslovnu liniju mora biti jednak procentu udela proizvoda, definisanom za tu poslovnu liniju i njenu osnovicu za obračun kapitalnih zahteva za operativni rizik.

a) Osnova za obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik, po standardizovanom pristupu, obračunava se posebno za svaku poslovnu liniju i svaku godinu, uzimajući u obzir gore opisani obračun proseka.

b) Osnova za obračun kapitalnog zahteva za operativni rizik za specifičnu poslovnu liniju, obračunata prema standardizovanom pristupu, treba da bude iznos neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda.

c) Kada revidirani podaci nisu dostupni, mogu se koristiti procene iz banke.

d) Metodologije za izračunavanje zbira neto prihoda od kamata i neto nekamatnih prihoda trebaju se primenjivati, kao što je gore opisano.

4. Banke mogu izabrati pristup za izračunavanje kapitalnog zahteva za operativni rizik, ukoliko banka želi da promeni svoj obračun kapitalnih zahteva za operativni rizik u drugom pristupu, ona to može učiniti samo uz prethodnu saglasnost CBK-a. Ovo odobrenje će se izvršiti samo ukoliko postoji jak razlog da se koristi drugačiji pristup. U svakom slučaju, uz odobrenje promene obračuna, CBK će odrediti datum za promene u drugom pristupu obračuna.

5. Obračuni kapitala za operativni rizik trebaju biti sprovedeni kao što je definisano u Pravilnik o adekvatnosti kapitala banaka.

Član 8 Klasifikacija vrste događaja sa gubitkom

Tabela

Događaj – vrsta kategorije	Definicija
Unutrašnje prevare	Gubici usred namernih vrsta aktivnosti prevare, pronevere imovine ili izbegavanja propisa, zakona ili politika preduzeća, isključujući događaje diskriminacije/različitosti, koji uključuju najmanje jednu unutrašnju stranu.
Spoljne prevare	Gubici usred namernih vrsta aktivnosti prevare, pronevere imovine ili izbegavanja zakona od trećih lica.
Prakse zapošljavanja i bezbednost na poslu	Gubici prouzrokovani iz aktivnosti nepoštovanja zakona ili sporazuma za rad, zdravlje ili bezbednost na poslu iz ličnih isplata zahteva za oštećenje ili događaja diskriminacije/različitosti.
Proizvodi za klijente i poslovne prakse	Gubici prouzrokovani nenamernim neuspehom ili zbog nemara da bi se ispunili profesionalne obaveze prema specifičnom klijentu (uključujući zahteve poverenja i podobnosti) ili zbog prirode ili dizajna proizvoda.
Oštećenje fizičkih sredstava	Gubici prouzrokovani zbog gubitka ili oštećenja fizičkih sredstava iz prirodnih nepogoda ili drugih događaja.
Prekidi poslovanja i pad sistema	Gubici prouzrokovani zbog prekida poslovanja ili pada sistema
Upravljanje izvršenja, isporuka i postupaka	Gubici iz neuspelih procesiranja transakcija ili upravljanja procesima, iz odnosa sa trećim trgovačkim stranama i prodavcima

Član 9

Napomene sa objašnjenim procesima, sistema, ljudi i vanjskih rizika

1. “*Opasnost od procesa*” – je mogućnost gubitaka kao posledica nemarnog procesiranja od strane zaposlenih, nesreće ili neovlašćenih aktivnosti. Banke koje posluju u Republici Kosova i koje su licencirane od strane CBK-a, treba da posluju na povećanju nivoa složenosti upravljanja rizicima procesa širom Banke, tako što će svaka filijala redovno prati istraživanja rizika postupaka; minimiziranje gubitaka u slučaju grešaka tokom procesiranja ili zbog nepažnje, izrađujući rezervne planove; kao i prenos potpune kvantifikacije rizika pod menadžmentom.

2. “*Opasnost od sistema*” – je mogućnost gubitaka kao posledica neuspeha, zloupotrebe ili neovlašćenog korišćenja kompjuterskih sistema. CBK smatra da su stabilni kompjuterski sistemi esencijalni za efikasno sprovođenje strategije upravljanja u smislu revolucije Informacione tehnologije. Banke moraju imati rezervne planove u cilju minimiziranje gubitaka, u slučaju neuspeha (pada) sistema. Razvoj takvog sistema upravljanja rizika od sistema, omogućava banci u celini preduzeti odgovarajuće upravljanje rizikom.

a) Problemi u vezi sa kompjuterima u bankama, sada imaju veći uticaj na javnost, povećanjem rizika od sistema kao rezultat revolucije, proširenja mreže i povećanja broja korisnika ličnih kompjutera. U cilju sprečavanja kvara sistema, banke trebaju preduzeti različite mere, uključujući dupliranje sistema i različitih infrastruktura, konstantno održavanje sistema da se obezbedi kontinuitet, neprekidne operacije i stvaranje sistema za sprečavanje katastrofa. Banke moraju da čuvaju tajnost podataka klijenata i da spreče izlaz informacija, osetljive informacije moraju biti kodirane, neovlašćeni ulazi izvana trebaju biti blokirani i treba preduzeti sve poznate kontra mere, u cilju osiguravanja podataka sprovedene. Takođe, svaka banka mora da ima rezervne planove i da održi obuke, kako bi se osigurala potpuna spremnost u slučaju vanrednih situacija. Da bi se održala bezbednost, kontra mere trebaju biti razmotrene i kada se koristi nova tehnologija.

4. “*Rizik od osoblja*” – je sastavni deo operativne procene rizika i banke trebaju uzeti u obzir do koje mere osoblje banke može uticati na rizik od izvršenja poslovnih operacija sa postojećom strukturom.

To uključuje veličinu, kompleksnost i transparentnost banke, kompleksnost i raznolikost njenih proizvoda i kompleksnost sistema koji se koriste za obavljanje njenih aktivnosti.

a) Banka treba definisati svoju organizacionu strukturu i liniju izveštavanja u cilju definisanja pozicija odeljenja unutar banke, organizacionu strukturu odeljenja i dovoljno jasnih i direktnih linija izveštavanja.

b) Takođe, banke bi trebalo da razmotre komunikaciju sa drugim odeljenjima u upravljanju podacima, izveštaji ili odgovornosti upravljanja rizikom koji se kreću po odeljenjima; određivanje funkcija ili opis radnih mesta, aktivnosti i uloga menadžmenta treba da budu jasno definisani, kvalifikacije osoblja i menadžmenta. Menadžment i ključno osoblje trebaju imati iskustvo.

- c) Banke bi trebalo da razmotre svojstveni (prirodni) rizik koji obuhvata: nivo kretanja osoblja, nivo slobodnih radnih mesta (konkurse), organizacione promene, veličinu osoblja u odnosu na obim aktivnosti i podršku ključnog osoblja i napredak upravljanja.
- d) Banke bi trebalo da uzmu u obzir preostali rizik koji obuhvata: zloupotrebe sistema, zloupotreba poverljivih informacija, konkurse za slobodna radna mesta i prazno vreme, nivo unutrašnjih prevara, troškove lažnih zahteva, itd.
- e) Banke, u upravljanju ljudskim resursima (osoblje), treba uzeti u obzir da zapošljavanje novog osoblja obavlja sa potrebnim nadležnostima, biti oprezni u obukama, da opreme osoblje sa potrebnim znanjem za efikasno obavljanje dužnosti i treba da naprave program o kretanju osoblja, u cilju obnavljanja podsticaja i otklanjanja rizika u vezi sa ponovljenoj aktivnosti.

5. “*Spoljni događaji*” – su rizici koji proizlaze iz: zločina (krađa) unutar/izvan (prevare, krađe, pljačke), osnovni događaji, prirodne katastrofe, teror / rat i politički rizik. Ova vrsta rizika uključuje i pravni rizik, što je rizik od gubitaka jer ugovor ne može legalno se sprovesti, a uključuje i rizik koji dolazi kao posledica nedovoljne dokumentacije i nedovoljne nadležnosti druge strane.

Član 10

Izveštavanje operativnog rizika

1. Banke, na godišnjoj osnovi, trebaju izveštavati CBK-u o politikama i postupcima o upravljanju operativnim rizikom i izveštaje o operativnog rizika. Banke koje povere drugim agencijama reviziju sistema upravljanja operativnim rizikom, takođe moraju da otkriju izveštaje revizije CBK-a.
2. Banke trebaju odmah izveštavati u CBK-u o događajima operativnog rizika, ako se javlja neki od sledećih događaja:
  - a) Financijska krivična dela, u kojima je ukradeno više od € 5.000, u slučaju krađe vozila banke ili krađe novca iz banke, financijske prevare ili drugi slučajevi koji predstavljaju gubitak za banku u novčanom iznosu preko €5.000,
  - b) Događaji koji dovode do ozbiljnih oštećenja ili gubitka važnih podataka banke, njenih knjiga, prekid operacija za više od tri sata ili u dve ili više filijala/ekspozitura, ili prestanka rada za više od pet sati u jednoj filijali koja utiče na normalno poslovanje banke,
  - c) Ekskluzivne informacije banke su ukradene, prodane ili objavljivati bez dozvole banke ili nedostajuće informacije koje bi mogle da ugroze finansijsku stabilnost banke.
  - d) Često kršenje važećim propisima od strane višeg menadžmenta,

- e) Nezgoda ili prirodne katastrofe, izazvane od bilo koje sile, koje rezultiraju neposrednim ekonomskim gubicima u iznosu od €10,000
  - f) Drugi operativni rizici, koji mogu dovesti do gubitka više od 0.5% neto kapitala banke, i
  - g) Drugi materijalni događaji, koji se mogu odrediti od strane CBK-a.
3. CBK će redovno kontrolisati i proceniti politike, procedure i prakse upravljanja operativnim rizikom u bankama. Glavne tačke, koje će biti kontrolisane i procenjene uključuju:
- a) Efikasnost procedura za upravljanje operativnim rizikom,
  - b) Sposobnost banke da nadgleda i izveštava o operativnog rizika, uključujući ključne pokazatelje rizika (KRI) i podatke za gubitke od operativnih rizika;
  - c) Mere banke da se u pravo vreme i na efikasan način bavi sa događajima operativnog rizika i drugih slabih veza (eng. weak links);
  - d) Procedure interne kontrole banke su razmatrane i revidirane u okviru procesa upravljanja operativnim rizikom;
  - e) Kvalitet i sveobuhvatno uključivanje planova za obnovu od katastrofa banke i planova za kontinuitet poslovanja, uključujući i analize različitih scenarija.
  - f) Nivo adekvatnosti za rezervisanje kapitala za operativni rizik; i
  - g) Ostali aspekti za upravljanje operativnim rizikom.

Član 11

Primene, korektivne mere i civilne kazne

1. Za otkrivene probleme operativnog rizika tokom ispitivanja CBK-a, banka mora da podnese plan za poboljšanje i da preduzme sve neophodne aktivnosti u okviru rokova utvrđenih od strane CBK-a.
2. Kada se desi materijalni događaj operativnog rizika a banka ne uspeva da preduzme efikasne mere da ih poboljša u određenim vremenskim rokovima, CBK će preduzeti odgovarajuće regulatorne mere, u skladu sa zakonima i propisima.
3. CBK može da preduzme mere predviđene članovima 58,59 i 82 Zakona o bankama ako utvrdi da banke ne poštuju odredbe ovog pravilnika

Član 12
Ukidanje

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaje da važi bilo koja druga odredba koja je u suprotnosti sa ovim pravilnikom.

Član 13
Stupanje na snagu

Ovaj pravilnik stupa na snagu 3. decembra 2012

Predsednik Odbora Centralne banke Republike Kosova.

Sejdi Rexhepi